
Robert
BLAGONI

Filozofski fakultet u Puli

ISTRA U ZRCALU
POVIJESNIH SMJERANJA
IDENTITET
I STRATEGIJE
TUMAČENJA ODNOSA
ČOVJEKA, JEZIKA
I SVIJETA

Osvrt na neku zemljopisnu ili opširnije geopolitičku jedinicu ukazuje nam na preduvjet složenosti znanstvene metode koja ju nastoji ili tek želi opisati i neizbježno i tumačiti, kao i na potrebu šireg društveno-jezičnog osmišljavanja spomenute jedinice. Sprega društva i jezika utkana je u svim djelatnostima i opredmećenjima koje neko zemljopisno područje čine ili su činili ljudskim. Njihov je odnos u prvom redu odnos čovjeka, jezika i svijeta, a potom i čovjeka, jezik, i kultura. Prvi stvara kulture, drugi ih sučeljava.

Naš je prilog usmjeren ukazati (na primjeru jezične i kulturne različitosti i raznolikosti Istre) na potrebu iznalaženja primjerenog odgovora nepovratnim svjetskim tijekovima razvitka gospodarstva, odnosno globalizacije, a u svrhu očuvanja lokalnih identiteta kao odlike identiteta Svijeta. Odgovor na globalizaciju svijeta, koja se zapravo sve više i češće pokazuje globalnom banalizacijom svijeta, društva i života, a kojoj se naizgled čovjek sve teže opire, mora proizaći iz čovjekovog odnosa prema jeziku. I to dvojako: iz čovjekovog odnosa prema jeziku kao mjestu njegova identiteta, njegove osobne i kolektivne povijesti i iz čovjekovog odnosa prema jeziku kao mjestu njegove jedinstvenosti u prirodnoj različitosti i raznolikosti svijeta i odnosa prema svijetu.

Globalizacija i lokalni svijet

Mogućnosti koje na razini međuljudske komunikacije pruža tehnologija digitalne revolucije i pad komunističkog ekonomskog, političkog, društvenog i kulturnog modela u nizu srednjoevropskih i istočnoevropskih zemalja te posljedično i u Sovjetskom Savezu, uveli su na svjetsku političku, društvenu, ali prije svega na ekonomsku pozornicu novu stvarnost, koju poradi dinamike njezine političke,

ideološke i kulturne afirmacije možemo držati revolucionarnom. Globalizacija danas nije više tek gospodarski pojam kojim označavamo tržišnu potrebu svakog profitusmjerenog gospodarenja za brisanjem svih onih prepreka koje usporavaju ili otežavaju ostvarenje odnosa ponude i potražnje. Globalizacija ili mundijalizacija svojom dinamikom ulazi i postaje dijelom svakog čovjekovog promišljanja i djelovanja. Njena je dinamika upravo dinamika revolucije, koja u Furetovim terminima (FURET, 1978., 39.) uspijeva pobuditi u čovjeku potrebu pridavanja viška smisla na svim razinama i svim oblicima njezine primjenjivosti. Tako, globalizacija je ne samo tema koju je nemoguće izbjeći kada govorimo ili kada promišljamo suvremena kretanja društava i svijeta, već i predmet zabrinutosti svakog pojedinca koji u globalizaciji i u euforiji i groznici liberalnog gospodarstva uočava odmak od društvenih vrijednosti koje predstavljaju mjesto identiteta u svijetu različitosti i raznolikosti.

Svijet je mjesto velikih ali i raznolikih i različitih kulturnih i prirodnih bogatstava. Raznolika povijest i drugačiji usud njegovih dijelova pridonijeli su tijekom mnogih stoljeća razvitku posebnosti i različitosti njegovih krajeva, njegovih gradova, njegovih žitelja te njihovih *modus vivendi*, čiji odraz pronalazimo u takozvanim mentalitetima, odnosno u mentalnim modelima (JOHNOSON LAIRD, 1988.) koji u svakom kraju Svijeta na originalan i drugačiji način ustrojavaju čovjekov život, i to od odnosa prema prošlosti preko organizacije svakodnevice sve do usmjerenosti interesa u planskom promišljanju budućnosti.

U svjetskom kontekstu globalizacije, ali i integracije, izvanjsko je vrijeme suvremenog Svijeta i njegova ustroja vrijeme dvojakog pritiska: političkog pritiska na ustroj institucija i ekonomskog pritiska na ustroj pojedinca, a njegovo unutarnje vrijeme mora postati vrijeme očuvanja i omogućivanja razvitka stabilnih odnosa pojedinca prema svojoj kulturalnoj i jezičnoj različitosti.

Svijet globalizacije: na tromeđi čovjeka, države i tržišta

Znanje, odnosno akumulirano i obrađeno iskustvo pojedinca i zajednice, uvijek je i vrlo često varljivo upućivalo ljudski rod na pokušaj ostvarenja utopijskih odnosa između raznolikosti i različitosti ljudskih povijesnih, društvenih i kulturnih uobličjenja. Češće su se ti pokušaji pokazali utopijama koje su u praksi, u stvarnosti i retroaktivno djelovale poput distopičnih rezultata u kojima je ljudsko biće prije svega zakinuto, pokradeno ili kojemu je

nešto nametnuto. Povijest nas, tako, uči životu kakvog i kada ga više nema, a život nas uči ne shvaćati (pre)ozbiljno baš svaku povijesnu zbiljnost. Ipak, ovisnost čovjekovog identiteta o narativnim potvrđama njegova vremenskog i prostornog kontinuiteta dovela ga je do pokušaja institucionalizacije malovjerojatnih i simplicističnih povjesnica.

Posljednji pokušaj uspostave utopijskih odnosa i institucionalizacije novih smjernica prekida s kriterijem razlike, djelo je zapadnjačke kapitalističke ekonomske kulture, a nazivamo je globalizacijom. Globalizacija u tom smislu predstavlja višak smisla koji čovjek pronalazi u redukciji vremena njegovog dosezanja novih društvenih, kulturnih i političkih stvarnosti, ali i ekonomskih mogućnosti. Vrlo često naglašavana činjenica da globalizacija kao proces nije ekskluzivitet suvremenosti (ROBERTSON, 1992.; WATERS, 1998.) pokazuje kako ona nije dijakronijski proces, iako paradoksalno ima svoju povijesnu dimenziju. No, njena je dimenzija prije svega dimenzija sveprisutnosti unutar koje ne postoji mogućnost promjene sveprisutnoga već isključivo promjene njegova tumačenja.

Pojava ili proces koji se krije iza najnovijeg pojmovnog uobličjenja međuljudskih odnosa - globalizacije - jest neprekinuta težnja čovjeka za uspostavom reda. Donedavno je to bio red zakona i red države, danas je to red tržišta, odnosno red tržišnih zakonitosti. Strah koji proizlazi iz pomisli o uspostavi takvoga reda uzrokovan je upravo njegovim odlikama, a prema njihovom djelovanju na temeljna uobličjenja čovjekove društvenosti, njezinih vrijednosti koje su dosad bile pohranjene u tradiciji, u kulturnom i povijesnom kontinuitetu, a ovaj u instituciji države. Uspostavom reda tržišta, država kao mjesto društvenih vrijednosti gubi svoju kohezivnu moć.¹ Taj se gubitak očituje na razini odnosa pojedinca i/ili grupe prema državi u obliku kolektivnog prekida odnosa s tradicijom i na razini odnosa prema svijetu u obliku odustajanja pojedinca od svojih vrijednosti koje ga čine drugačijim. Gubitak želje za očuvanjem zajedničkih crta nekog društva, koje predstavljaju identitet tog društva i njegovu različitost, uzrokovan je usredotočenošću novih oblika komunikacije i tržišta na pojedincu. Pojedinaac je jedini cilj tržišne filozofije nepropustivog proizvoda ili nepropustive usluge kao i politike stvaranja privida ekskluzivnosti u odnosu tržište-pojedinaac. Bez obzira govorimo li o posljedicama uspostave i institucionalizacije takvih odnosa u terminima

¹ Opširnije o gubitku moći države u STRANGE, *The retreat of the State. The Diffusion of Power in the world Economy*, Cambridge, (1998.).

narcističkog ili minimalnog ja Cristophera Lascha (1981.; 1985.), površinskog relativizma Allana Blooma (1988.) ili samoostvarivog individualizma Daniela Bella (1976.) i Gillesa Lipovetskog (1983.) ili subjektivizma i autentičnosti Charlesa Taylora (1991.; 1994.) ne smijemo ne primijetiti kako autoreferencijalnost pojedinca nije samo relativizirala sliku svijeta i sustav vrijednosti, već prije svega sam proces njegova prepoznavanja i njegova ostvarenja. Samozatočenje u individualizmu dovodi do relativizacije misli koja uspostavlja banalizirani svijet i banalizirani život koji se rasplinjuje u mislenoj idiolektičnosti, odnosno u idiolektičnosti pojedinca. Odlike su takvoga svijeta njegova planarnost, trenutačnost i nematerijalnost. Globalni svijet postaje mjesto u kojemu je jedina stvarnost samo privid njegove cjelovite i trenutačne dostupnosti, njegove nepromjenjivosti i njegove nematerijalnosti.

Stvarni je svijet ipak bitno drugačiji. Posebice kada je riječ o odnosima unutar tromeđe čovjeka, jezika i svijeta.

Stvarni svijet: Istra između redaka geomorfološkog opisa

Istra je poluotok u obliku trokuta koji se na Sjevernom Jadranu proteže između Tršćanskog i Venecijanskog zaljeva na zapadu, i Riječkog zaljeva i Kvarnera na istoku. Na sjeveru je Istra spojena, duž doline gornjeg toka Timave, s Julijskom krajinom, i to na potezu između Tržića (Monfalcone) u Italiji i Kastva u Hrvatskoj. Kolni put što iz Trsta vodi u Rijeku (Via Gemina) možemo držati sjevernom zemljopisnom granicom Istre. Maksimalna zemljopisna dužina poluotoka od Miljske uvale do rta Premanture je 96 kilometara, dok je maksimalna zemljopisna širina poluotoka 67 kilometara. Površinom od oko 4000 km², Istra je zbog svojih zemljopisnih, klimatskih, povijesnih, društvenih posebnosti takoreći izolirana regija u odnosu na zaleđe s kojim je spojena. Njezina je izoliranost uvjetovana geopolitički jer se nalazi izvan prirodnih tokova kretanja (GARIBOLDI, 1931., 41.) i simboličkog je tipa čija je temeljna odlika insularistička/peninsularistička težnja za kidanjem stega matičnog kopnenog tkiva (BERTOŠA, 1993., 15.). Naime, Istra kao regija zemljopisno bi trebala završavati tek tamo gdje započinje druga regija, u našem slučaju Furlanija (ALBERI, 1998., 111.). No, kako Istra nikada nije bila zasebna, izdvojena i u sebe zatvorena zemljopisna i/ili administrativna jedinica, već je uvijek bila (ponekad središnjim, a ponekad marginalnim) dijelom šireg prostora, a gotovo uvijek je i sama bila

podijeljena ili razgraničena², ta se izoliranost i posebnost simbolički očituje u razlici između mentalne mape Istre i njene stvarne ustrojenosti.

Povijest Istre uvijek iznova ostavlja u nasljeđe, oblikujući i tumačeći povijesna događanja, odnos čovjeka i svijeta kojeg odlikuje migracijski projekt pojedinca odnosno grupe. Istra se pažljivom promatraču pokazuje, danas baš kao i tijekom opetovanih virulentnih epizoda političkog i ekonomskog (pre)uređenja, kao jezični i kulturni laboratorij - između *melting pota*³ i ciklotrona - u kojemu jezično i kulturno predstavljaju nažalost samo predmete proučavanja, a nikada razmatrane čimbenike u procesima reorganizacije dimenzija društvene stvarnosti. Točnije, u procesima društvenog redimenzioniranja antropijskog teritorija u terminima uspostavljanja i održavanja kulturnih i povijesnih vrijednosti; u političkim i pravno-institucionalnim terminima uspostave, propisivanja, organizacije i legitimacije društvenog života; u ekološkim i zemljopisnim terminima programiranja ekonomskih odnosa iskorištavanja i političkih odnosa upravljanja teritorijem; u (socio)lingvističkim terminima planiranja društvene participacije.

Bez obzira da li smo tek pogledali Istru na satelitskim snimkama ili je proučavamo kroz tumačenja njezinih povijesnih, zemljopisnih, kulturnih i jezičnih datosti, uvijek iznova primjećujemo razliku ili čak sraz između mentalne mape Istre koja ju tumači u njenom zemljopisnom i povijesnom kontinuitetu, i stvarne administrativne mape koja istarski poluotok dijeli vodoravnim (zemljopisno-povijesno-političkim) i okomitim (interpretacijskim) granicama. Istru doživljavamo i opisujemo kao cjelovitu zemljopisnu jedinicu; Istri znanstveno pristupamo kao cjelovitoj zemljopisnoj i povijesnoj jedinici, ali kada je riječ o društvenom, kulturnom i jezičnom ustroju Istre ne možemo ne primijetiti kako je njena cjelovitost tek metonimijski posljedak preklapanja naše mentalne mape Istre i stvarne zemljopisne i geopolitičke konfiguracije života na poluotoku. Dok mentalna mapa Istre ostvaruje neutralni odnos s jezičnom, kulturnom i etničkom raznolikošću i različitošću, stvarna mapa Istre pronalazi u toj različitosti i ra-

2 Izuzetak je razdoblje od 1825. do 1918. godine kada je kao Istarsko okružje, odnosno kao Markgrofovija od 1861, čitava regija oformljena kao jedinstvena administrativna i gospodarska cijelina (AA.VV., 1996., 15).

3 O književnim korijenima pojma *melting pot* vidi BERNARDI, La Babele possibile Per costruire una società multietnica, Milano, 1996., 14-17.

znolikosti argument svoje legitimacije. Istra (p)ostaje tako hrvatska, slovenska i talijanska Istra.

Talijanski dio (zemljopisne) Istre čini općina Milje (Comune di Muggia) koja je dio Tršćanske provincije (Provincia di Trieste) koja pripada Autonomnoj regiji Friuli Venezia Giulia (Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia). Samo ime Friuli Venezia Giulia nije tako sretno kako ga smatra Salimbeni (1985., 27.) budući da objedinjuje područja koja pripadaju različitim povijesnim regijama i što u motivaciji *Gens Iulia* isključuje slavenski i (u vrijeme kada je neologizam predložen i usvojen) germanski etnolingvistički element.

Općina Milje prostire se duž uske obale koja ju povezuje s Trstom. Dok Trst kulturno i arhitektonski jasno ukazuje na svoju povezanost s Austro-Ugarskom, Milje predstavlja primjer kulturnog i arhitektonskog izričaja koji je tipičan za Istru, točnije za mletačku Istru u povijesnom smislu⁴.

Slovenski dio Istre prostire se između Tršćanskog zaljeva i brda Slavnik duž granice s Italijom i Hrvatskom. Kako taj dio Slovenije nije nikada bio povijesna regija, u razdoblju narodnog previranja za to se područje nastojalo pronaći (sve do danas) najprikladnije ime (OGRIN 1995., 13.). Ta su imena Obala, Obalna regija, Koprsko, Koprsko Primorje, Koprška pokrajina, Primorje, Slovenska Istra, Istrska Slovenija, Šavrini, Šavrinska brda, Šavrinsko gričevje, Obmorska regija, Koprška regija (GAMS, 1991.).

Jedini dio zemljopisne Istre koji se još uvijek službeno zove Istrom je onaj hrvatski, a većim se dijelom podudara s Istarskom županijom koja s površinom od 2820 metara četvornih obuhvaća najveći dio istarskog poluotoka (izuzevši Liburnijski dio, rubno područje na sjeveroistoku poluotoka koji je dio Primorsko-goranske županije).

Današnje je prostorno uobličeno Istarske županije uvelike određeno povijesnim tijekom i u njemu sadržanom kontinuitetu opetovanog i novog uređivanja prostora na istarskom poluotoku⁵. Uz već spomenuto razdoblje od 1825. do 1918. godine važna su još 4 razdoblja.

U razdoblju od 1797. do 1825., tijekom kojeg je nestalo feudalno uređenje, a uspostavilo se građansko, traga se za idealnim ustrojem prostora u novonastalim uvjetima društvenog uređenja. Uklanjanjem granice između mle-

4 O kontinuitetu istarske arhitekture vidi M. PEROSSA, *Kontinuiteta v stanovanjski arhitekturi Istre*, Knjižnica Annales 17., Koper, ZRS, (1998).

5 Za podatke o prostornom uređenju na istarskom poluotoku kroz povijest vidi već citiranu studiju AA.VV. (1996.) posebice str. 14.-32.

tačke Istre i njenog austrijskog zaleđa i između austrijske Istre i mletačkog mora dolazi do formiranja interesnih sfera s četiri primarna centra: Kopar na sjeveru, Pirana na sjeverozapadu, Rovinja na jugozapadu i Pazina u središnjem dijelu Istre i na istoku. U to vrijeme središta distrikata u sklopu Tršćanskog okružja bili su Kopar, Piran i Rovinj, dok je Pazin bio središte zasebnog Pazinskog okružja.

Uz već navedene odlike razdoblja od 1825. do 1918. treba naglasiti promjenu iz 1868. kada je došlo do stvaranja većih kotara s novim sjedištima (Kopar za područje bivših kotara Kopar, Piran Buzet; Poreč za područje Poreča, Buja i Motovuna; Pula za područje Pule, Vodnjana i Rovinja; Pazin za područje Pazina i Labina; Volosko i Opatija za područje Voloska i Podgrada i Lošinj za područje Lošinja i Cresa.).

U razdoblju od 1918. do 1945. prvo propada Austro-Ugarska i bivša Markgrofovija (bez Kastava i Krka koji su dodijeljeni Jugoslaviji) ulazi u sastav Kraljevine Italije unutar koje zajedno s Trstom i Goricom tvori Julijsku krajinu, a nakon sloma fašizma i kraja Drugog svjetskog rata Istra postaje predmetom novih diobi, a njezino prostorno uređenje dijelom novih reformi.

Nakon promjene države i nakon promjene društveno-političkog uređenja, u razdoblju od 1945. do 1991. dolazi do ponovnog konsolidiranja prostornog uređenja u Istri. Veliki dio Hrvatskog dijela biva integriran u SR Hrvatsku već 1945., Pula 1947., a Bujština tek 1954. U ovom razdoblju dolazi do ukidanja središnje uloge u razvoju nekih do tada gradova i centara kotara: Motovun, Kanfanar (ukinut 1947.), Vodnjan (ukinut 1947.), Opatija (ukinut 1952. i pripojen Rijeci, Rovinj (ukinut 1952.). Slijedi reforma iz 1955. kojom se svi kotari objedinjuju u jedan Pulski, a ulogu razvojnih centara dobivaju središta općina Buje, Umag, Novigrad, Buzet, Poreč, Višnjan, Motovun, Pazin, Podpićan, Labin, Rovinj, Žminj, Vodnjan i Pula.

Osamostaljenjem Hrvatske dolazi do uspostave novog društveno-političkog i gospodarskog uređenja i prostor bivših općina Buje, Buzet, Poreč Pazin, Labin, Rovinj i Pula zakonom iz 1992. godina biva institucionaliziran kao Istarska županija s sjedištem u Pazinu. Važnija centripetalna područja sedam gradova središta nekadašnjih općina dobivaju status grada, a ostatak prostora organiziran je u 29 općina. Danas gradova ima devet⁶ a općina 30.

Osvrnemo li se na današnju situaciju, koja predstavlja razliku između razvoja i previranja povijesnog kontinuite-

⁶ Zapravo 10 budući da je Vodnjan dobio status grada nakon posljednjeg popisa stanovništva iz 2001. godine.

ta i u njemu ostvarene samovolje trenutne vlasti, primijetit ćemo kako je područje Istarske županije povijesno, zemljopisno, društveno i funkcionalno heterogeno područje. Unutar same županije, naime, razlike između pojedinih područja, općina i gradova značajne su u svim pojavnim oblicima društvenog standarda. Prema tim razlikama, odnosno prema stupnju razvoja moguće je 39 jedinica lokalne samouprave razvrstati u dvije grupe. Prvu grupu čine razvijenija područja bivših općina Buje, Poreč, Rovinj i Pula s površinom od 1.583 kilometara četvornih s višom koncentracijom stanovanja i rada, a drugu grupu čine manje razvijena područja bivših općina Buzet, Pazin i Labin s površinom od 1.237 kilometara četvornih s konstantnom depopulacijom i degradacijom poljoprivrednih površina.

Od najranijeg dokumentiranog doba Istra, dakle, bilježi kontinuitet dijeljenja, a povijesnom jedinicom bila je tek stotinjak godina od kojih je samo šezdeset imala institucije samouprave (GRAFENAUER, 1993., 32.). O Istri se uvijek odlučivalo izvan Istre, a pri tom su i zemlja i njeni žitelji bili često tek "sitniš za izravnavanjem krupnih računa među jakim i dalekim čimbenicima" (ŽIC, 1943., 6.)⁷.

Geofizički opis Istre vrlo se često podudara s funkcionalnim opisima bez obzira jesu li narativni (*itineraria scripta*) ili grafički (*itineraria picta*)⁸ koji imaju gospodarsko-politički cilj i kojima se neko područje (u našem slučaju Istra) istovremeno prikazuju i dokazuju. Istra, svojevrsni poligon na kojemu se vježba koherentnost ideje i kohezivnost grupe, tako u tumačenju odnosa čovjeka i svijeta (ali i jezika) biva raspeta između prošlosti i povijesti u sprezi kojih prepoznamo stabilnost migracijskog usuda, promjenjivost političkog utjecaja i kontinuitet aktualizacije granice.

Dinamika aktualizacije zemljopisnog i povijesnog

Stabilnost migracijskog usuda, promjenjivost političkog utjecaja i kontinuitet aktualizacije granice očituju se posljedično u dvama odnosima između čovjeka i svijeta: prvi predstavlja aktualizaciju zemljopisnog u odnosu između grada i sela, a drugi simboličku aktualizaciju povijesnog u tumačenju odnosa između starosjedioca i pridošlica.

7 U nastavku svog članka Žic skoro nostalgично navodi Mommsenovu tvrdnju o skromnom ali nikada više postignutom vrhuncu dobre vladavine u carsko doba (koje vrijedi i za Istru).

8 O kartografskim prikazima Istre vidi LAGO; C. ROSSIT, *Descriptio Histriae...* (1981.) i D. DAROVEC, *Stari krajevski Istre, Kopar*, (1999.).

Od svih spomenutih populacijskih izmjena ona koja se najjasnije iščitava u sadašnjosti i koja je donijela najkorjenitije promjene je ona koja je započela poslijeratnim egzodusom talijanskog (ali i dijelom netalijanskog stanovništva) ili bolje romanofonog stanovništva Istre. Taj je trenutak iz (socio)lingvističke perspektive vrlo značajan jer je zamijenio jezično političku hijerarhiju na cijelom području istarskog poluotoka. Usljed poslijeratnog egzodusa jezično političku neravnotežu zamijenila je demolingvistička s kojom se ustalila nova jezična i komunikacijska situacionalnost. Uvrštavanje u demografsko tkivo regije novih aloslavenskih elemenata (i općenito ne romanskih) i dvostruka otuđenost romanofona - od lokalne komunikacijske stvarnosti i od jezičnog nacionalnog kontinuiteta - značajno su doprinijeli kvantitativnoj dimenziji njihova doprinosa društvenoj komunikaciji, iako nisu značajno utjecali na unutarnji ustroj repertoara. Romanski repertoar i njegova lingvistička hijerarhija ostali su isti, a to vrijedi i za jezični repertoar lokalnog slavenofonog stanovništva.

Taj baš kao i svaki drugi priliv novog stanovništva definiran je dvjema krajnostima: onom prvotnog napuštanja individualne sadašnjosti za sadašnjost i budućnost koji su redovito ekonomski motivirane i onom naglašavanja individualne i kolektivne prošlosti u sadašnjosti za budućnost. Između ovih dviju krajnosti novi i stari žitelji započinju potragu za ravnotežom koja će im omogućiti prije svega održati iluziju kontinuiteta.

Bez obzira radi li se o pridošlicama ili o lokalnom stanovništvu njihova je prisutnost razapeta između starog i novog. Za nove žitelje, novo koje se doživljava kao zajedničko predstavlja ispriku u procesu stavljanja u drugi plan starog. Za stare žitelje, svjesne neupućenosti novog stanovništva u njegovu simboličku vrijednost, staro predstavlja motivaciju u promjeni interpretativne perspektive: od hladnog i katalošskog povijesnog opisa prema dramatičnom tumačenju (kolektivnog) pamćenja. Za stare žitelje povijesni kontinuitet predstavlja argument u procesu legitimacije vlastitog kulturnog i jezičnog prisustva dok će za nove biti tek kronika u kojoj će njihovo prisustvo biti doživljeno kao uznemirujuće. Za stare žitelje kulturna, povijesna i jezična ostavština predstavlja taksonomiju značenja, a za nove žitelje ona je tek inventar označitelja.

Ishodišta odnosa grada i sela pronalazimo u činjenici da je Istra regija malih naselja (AA.VV., 1996., 12.-13.). To vrijedi kako za Istarsku županiju, koja je kako smo vidjeli jedina koja se još zove Istrom, tako i za dijelove slovenske i talijanske Istre ali i za dijelove Istre koji su u Primorsko-goranskoj županiji. Usredotočimo li se na najveći, hrvat-

ski dio odnosno na Istarsku županiju primjećujemo kako sa svojih 2.820 kilometara četvornih, s 206.344 žitelja, s gustoćom naseljenosti od 73,4 stanovnika po kilometru četvornom i sa 648 naselja administrativno podijeljenih u devet gradova i 30 općina Istra predstavlja regiju velikih suprotnosti u odnosu grad - selo. Naime, više od 90% naselja u Istri ima manje od 500 stanovnika, tek 18 naselja ima više od 1.000 stanovnika, a u devet gradova živi 67,9% (140 243) njenih žitelja. Pridodamo li tome i činjenicu da 28,3% ukupne populacije u Istarskoj županiji živi u gradu Puli onda je regionalni kontekst još i jasniji.

Kriteriji po kojima razlikujemo grad od ne grada jesu brojnost, gustoća i heterogenost (WIRTH, 1938.). Iako je te kriterije lako relativizirati oni ipak u svom međudodnošenju dobro prikazuju razliku između grada i ne grada.

Brojnost stanovništva je značajna u odnosu na njihovu heterogenost, točnije u odnosu na heterogenost njihovih predstava, njihovih priželjkivanja stvarnosti na sinkronijskoj ravni između pojedinaca iste generacije i na dijakronijskoj ravni između pojedinaca različitih generacija.

Gradove karakteriziraju ne samo neprekidni priliv novih ljudi (BRAUDEL, 1974.) već i neprekidno generacijsko samoobnavljanje. Iz (socio)lingvističke perspektive generacijska razlika olakšava susret s drugim i njegovo uvođenje u sustav koji postaje mjestom susreta s novim, a strano će popuniti eventualne praznine. Dok gustoća i brojnost predstavljaju plodno tlo za razvoj različitosti, heterogenost čini njezinu prisutnost manje dramatičnom.

Gradove poput jezika možemo definirati tek prema ljudima koji ih misle, žive ili govore. Grad bez stanovnika je fantomsko mjesto, a jezik bez govornika je fantom mjesta koja su nekada činila svijet govornika. Grad je skup složenosti odnosa među stanovnicima, a jezik je skup individualnih izričaja koje govornici dijele. I kao što stanovnici grada žrtvuju dio vlastitih dnevnih kronotopa kako bi živjeli grad tako i govornici žrtvuju dio svoje izražajnosti i kreativnosti kako bi se sporazumijevali. I kao što jezične tamnice, koje iz sociolingvističke perspektive predstavljaju idiolektički prilog i/ili žrtvu dijela osobnog potencijala i osobne kreativnosti, čine tri aspekta jedne i jedinstvene slobode (TERRACINI, 1970., 42.-43.), tako slobode koju grad pruža, bez obzira radi li se o mogućnosti, ponudi ili raznolikosti, predstavljaju krajnosti jedinstvene osude koja je posljedak snažnog proturječja između fizičke bliskosti i društvene udaljenosti (HANERZ, 1992., 154.).

Za razliku od sela, od *folk society* (REDFIELD, 1947.), od ne urbanog društva, u kojima su baš kao i u *ghettu* ili u religijskoj sekti mogućnosti i resursi različitosti svedeni na

minimum, različitost je u gradu naglašena do egsasperacije individualnosti kojoj grad služi kao mjesto predstavljanja i dramatizacije (GOFMAN, 1969.).

Odnos starosjedioca i pridošlica i odnos grada i sela trebali su nam pokazati kako iz perspektive odnosa čovjeka i svijeta samoobjašnjenje odraza svijeta predstavlja omeđenje relevantnog svijeta. Paradoksalno, prvi nam je pokazao relevantnost svijeta, a drugi irelevantnost vremena. I dalje, što je svijet relevantniji to je vrijeme irelevantnije. Projekcijska samoupućenost, izoliranost, bezvremenitost odnosno izvanvremenitost i naizgled samodostatnost odlike su tek mistifikacije različitosti neke samodopadne raznolikosti - otoka ili bolje metafore otoka koja je istovremeno simbol nedodirljive sugestivnosti i iluzija spasonosnog nositelja savršenstva, ali i možda pretjerane zabrinutosti zbog ranjivosti područja koje može biti napadnuto iz svakog smjera.

U zrcalu povijesnih smjerenja

Izdvojimo li iz povijesti Istre ona razdoblja koja su u kontekstu konkretnih kulturnih i jezičnih preplitanja značajnije obilježila uobličenje današnjeg, sinkronijskog, suvremenog, kulturnog i jezičnog stanja na području istarskog poluotoka, odnosno razdoblje prvog doseljavanja Slavena u ranom srednjem vijeku, razdoblje mletačko-austrijske podjele Istre, koja se proteže sve do XVIII. stoljeća, razdoblje austrijske i talijanske državne uprave od XVIII. do polovice XX. stoljeća i razdoblje poslijeratne uspostave hrvatske i slovenske državne tvorevine u okviru Jugoslavije,⁹ i sagledamo li njihove osobitosti i u njima oličena tumačenja odnosa jezika, kultura i etnosa, primjećujemo da je riječ o prvobitnom susretu, koji je redovito migracijski definiran, dvaju i(li) više različitih, iskustveno drugačije ustrojenih etnosa, kultura i jezika, o mogućnosti da ih se, zbog još neostvarenog kontinuiteta zajedničkog bivstvovanja, jasno razluči, te o, u povijesnom slijedu, posljedičnom i stupnjevitom gubitku činjenične različitosti kultura, miješanju pripadnika različitih etnosa i, naposljetku, o jačanju socijalne, a potom i etničke, odnosno nacionalne¹⁰ svijesti čiji je jedini preostali čuvar

9 Naglasak na upravo ta razdoblja, kao i opširan i podroban osvrt na društvene i jezične odnose tijekom navedenih povijesnih razdoblja u Istri dao je ORBANIĆ, Rana Hrvatska..., Zagreb, (1998., 42.-64.).

10 Budući da je razlika između etničkog i nacionalnog ostvarena na razini pristranog (etnos je kulturno-antropološki pojam, a nacija politički) tumačenja stvarnosti, njihovim ćemo izjednačavanjem izbjeći zamku ideološkog stajališta.

jezik.¹¹ Konstantu predstavlja proturječnost političke dominacije isključivo jednog etnosa, kulture i jezika i stvarnog supostojanja u doticaju isključivo svih etnosa, kultura i jezika i to u onom omjeru koji je definiran odnosom pojedinaca u doticaju.

Zadržimo li se, naprotiv, na trenutak u sadašnjosti lako primjećujemo da su mnoga povijesna strujanja, nakon što su odigrala svoju ulogu i ostavila svoje tragove, nestala, dok su se druga zadržala i(li) ukorijenila. Višjezičnost i višekulturalnost kao bitne odrednice istarskog poluotoka, upravo kao i naglašeno razlučivanje ne samo i isključivo jezika, već prije etnosa, kulture i pripadnosti življa jednome jeziku i jednoj kulturi i jednome etnosu, a na osnovi jezične pripadnosti, tek su odraz u zrcalu¹² pluričnosti ovoga područja.

Kako su one povijesno utemeljene, a jezično i kulturološki razlučive, možemo primijetiti da je poradi određenih povijesno-društvenih kretanja, današnje etničko, kulturno i jezično stanje na istarskom poluotoku vrlo složeno, te da je prikaz povijesno ostvarenih jezika koji se govore i koji su se govorili na ovom području, kakav je i onaj iz prethodnog paragrafa, nedostatan želimo li dobiti uvid u složenost odnosa između pojedinaca, jezika, kultura i etniciteta koji se zrcale u svakoj od navedenih sastavnica u međuodnošenju.

Primijetimo uvodno da u Istri, ili bolje rečeno u istarskoj stvarnosti danas živi određeni broj pojedinaca koji su pripadnici jedne od mnogobrojnih jezičnih zajednica, jedne od mogućih kultura kojoj ta zajednica pripada i kojom se razlikuje od drugih kultura kojima pripadaju druge jezične zajednice. No, činjenica je da više jezičnih zajednica mogu pripadati jednoj kulturi. To znači da je kriteriji pripadanja nekoj kulturi jezičan u onoj mjeri u kojoj je određena etnička pripadnost jezika zajednice, što u svojoj razlikovnoj konačnici dovodi do zamjene pojma i stvarnosti jezične zajednice pojmom i apstrakcijom je-

11 Kako su pokazali Mišeska Tomić i sur.(1989., 377.-384.) ulogu čuvara nacionalnog, odnosno etničkog identiteta jezik preuzima u kriznoj situaciji, u trenutku kada su ostali pokazatelji tog identiteta ugroženi.

12 Stav BUGARSKOG (1984., 23.-27.) da u tako ustrojenim kriznim situacijama jezik postaje izraz kolektivnog iskustva u kojemu se kao u zrcalu ogleda nacionalno biće i nacionalni duh, jasniji je sagledamo li ga u kontekstu metode zrcala koja nas na razini intuitivnog promišljanja projekcije zavarava, a činjenica da zrcalo ne zamjenjuje kako to često vidimo lijevo i desno, već ispred i iza pokazuje nam kako prijevaran može biti pojam projekcije, podudarnosti, identifikacije (HOFSTADTER, 1992., 392.-393.).

zika koji biva potom poistovjećen s etnosom. Dalje, tako poiman i doživljavan jezik postaje odlikom razlikovanja etnosa, a onda i kulture. Jezik postaje sinonimom za etnos¹³, a potom i za kulturu toga etnosa. No, kako smo već rekli, dok u odnosu na pojedinca pripadnost nekoj jezičnoj zajednici možemo jasno utvrditi (čak i onda kada nije jasno definirana), a u etničku pripadnost nemamo prava sumnjati (budući da je definirana odnosom prema jeziku čak i onda kada jezik nije jedini i najbolji dokaz), kulturnu je pripadnost teško utvrditi, budući da je nije uvijek moguće poistovjetiti s jezičnom i etničkom pripadnošću. Razlog je tomu, držimo, odnosnost pojma kulture. Prije nego se osvrnemo na pojam kulture, valja primijetiti da etnička pripadnost implicira i razlikovanje identiteta pojedinca od njegovog etničkog identiteta¹⁴ kojemu je model virtualni identitet nekog etnosa utjelovljenog u uvjerenju o postojanju zajedničkih korijena, povijesti i kulturnog nasljeđa (BOGLIUN DEBELJUH, 1991., 109.). Zajedništvo izvanjskog kao određujućeg i ograničavajućeg kriterija unutarnjeg osjećanja pripadnosti modelu ukazuje nam na činjenicu da je temeljna razlika između identiteta pojedinca i etničkog identiteta pojedinca zapravo strukturalna. Dok identitet pojedinca nije monolitan,¹⁵ njegov je etnički identitet zahtjevno i izvanjski¹⁶ isključivo jednodnosan. Drugim riječima, naizgled možemo imati dva identiteta, ali ne možemo pripadati dvama etnosima, odnosno ne možemo imati dva etnička identiteta. Granica koja dijeli etnose postaje tako mjerilo određenja organizacije grupe koja svoju opstojnost pronalazi u sudjelovanju u razvijenoj kulturi koja predstavlja rezultat organizacije etnosa (BARTH, 1969., 11.-15.). To znači da je kultura etnosa sadržana u granici koja je dijeli od drugih etnosa, odnosno u razlici: kultura nekog etnosa jest isključivo u opreci prema rezultatima organizacije (kultura) drugih etnosa. Tako određena kultura zapravo je preslika načina uspostavljanja odnosa s

13 RENZI (1981.) primjećuje kako je jezik, u opreci prema dijalektu, poslije Renesanse postao dijelom emotivno obojenih vrijednosti nacije i izraz građanskog sudjelovanja u nacionalnoj državi.

14 Sociopsihološka dimenzija identiteta, kako primjećuje SCIOLLA (1983.) ukazuje na potrebu osnovnog razlikovanja identiteta kao izraza individualnog subjekta i identiteta kao izraza grupe pojedinaca (grupni, kolektivni identitet).

15 SEARLES (1988., 60.) dolazi do zaključka da osjećaj identiteta ne samo nije monolitan, već da ga sačinjavaju brojni unutarnji objekti koji, djelujući u skladnom međuođnošenju, sudjeluju u izgradnji relativno koherentnog osjećaja identiteta.

16 O nekoherentnosti etničkog identiteta i disfunkcionalnosti i sverazorosti svođenja čovjeka na samo jednu dimenziju vidi DEVERAUX (1990., 191.-249.).

kulturom koje u svojoj konačnici daje takozvani 'paradoks kulture' koji predstavlja ograničenje pripadnosti isključivo jednoj kulturi (LOKAR, 1989., 55.). Naravno, teško je održati tako uobličenu restriktivnu definiciju organizacije kulture u kontekstu kulturne doticajnosti,¹⁷ budući da ne predviđa mogućnost ili prije pravilo promjene u kulturnom tipu, a u smislu otvaranja simboličkog univerzuma i njegove evolucije u multiverzum zasnovanom na načelima ovjekovječenja kulturnih invarijanti čija je vrijednost potvrđena dinamikom kontinuiteta (MILANI KRULJAC i ORBANIĆ, 1989., 339.). Tako uobličena doticajnost ni u kom slučaju ne predviđa gubitak ili propast jedne kulture u korist druge, no zbog poistovjećivanja kulture s jezikom, i najmanji i najpromjenjiviji rezultat jezične doticajnosti predstavlja znak skoroga i nepovratnoga gubitka kontinuiteta jezične i, dakle, kulturne i etničke identifikacije. Da bi paradoks bio veći, najčešća je osobitost radova (bar sve do Levi-Strausove *Language and the Analysis of the Social Laws* i njegova predavanja na skupu antropologa i lingvista u Boomingtonu, Indiana 1952. godine)¹⁸ koji nastoje odrediti pojam kulture u njenom odnosu prema jeziku upravo nevjericama prema mogućnosti da se jezik i kultura dovedu u neki međusobni i uzajamni odnos. Izgleda da je Boasovo (1909.) razlikovanje jezičnih (nesvjesnih i automatskih) i kulturnih (svjesnijih) fenomena ne samo postala općenito prihvaćena kao važeća, već i ograničavajuća u nastojanjima da se promisli njihov odnos, a čiji je vrhunac Voeglin-Harrisovo (1945.) metonimijsko identificiranje jezika i kulture prema kojemu je jezik, iako tek dio kulture, ipak njezin prvi i jedini prenositelj¹⁹. U svjetlu Levi-Strausova (1989., 83.-84.) promišljanja jezik i kultura u njihovom međudnošenju (ne nužno i međudnosu) ostvaruju svoju podudarnost u okvirima izvjesnog odnosa među izvjesnim aspektima koje je na izvjesnim razinama (ispoljavanje

17 I ne samo u tom kontekstu. Općenito, na razini ponašanja restriktivno poimanje kulture određuje ju čimbenikom ograničenja ponašanja, što je suprotno njenoj stvarnoj ulozi proširitelja dometa, opsega, djelotvornosti i promjenjivosti ponašanja i samim time prirodi čovjeka čije su temeljne osobitosti diferencijacija, individualizacija te plastičnost i varijabilnost ponašanja (DEVERAUX, 1992., 352.-353.).

18 Levi-Strausov rad objavljen je prvi puta u *American Anthropologist* 2./LIII., 1951. godine, (str. 155.-163.), predavanje je objavljeno prema prijepisu magnetofonske snimke u Supplement to International Journal of American Linguistics XIX./2. 1953. godine. Naš je izvor obaju radova prijevod na hrvatski jezik iz 1989. godine Levi-Strausove *Strukturalne antropologije*, Stvarnost, Zagreb.

19 Svoje su stajalište Voeglin & Haris (1947.) potvrdili tvrdnjama da su jezični podaci uvelike jednaki onim antropološkim, dok su tehnike koje se rabe u njihovom proučavanju različite.

*ljudskog duha*²⁰) moguće i otkriti. Svejedno, bez obzira na valjanost mnogih teorijskih ostvarenja, u pokušajima da se definiira pojam kulture (i njenog odnosa s jezikom), ni u jednom se trenutku nije otišlo dalje od svrhovitosti ovog poduhvata kojeg, drugim riječima, možemo opisati kao nastojanje da se odrede mjerila na osnovu kojih će se, ne kulture, već pripadnici neke grupe, zajednice ili društva (baš kao i jezici) prvenstveno razlikovati.

²⁰ Pojam ljudskog duha treba poimati ne kao uvjet razlikovanja između izraza za razvojni proces (*homo sapiens*) i njegova utjelovljenja (ljudsko biće), već prije sadržajem koji biološki organizam definiira čovjekom.

Literatura

1. AA.VV. (1996.), *Razvoj Županije istarske od 1996. do 2010. godine*, Pula.
2. Alberi D. (1998.), *Istria Storia, arte e cultura*, Trieste, Lint.
3. Barth F. (1969.), *Ethnic Groups and Boundaries*, Boston, Little Brown.
4. Bell D. (1976.), *The Cultural Contradictions of Capitalism*, Basic Books, New York.
5. Bernardi U. (1996.), *La Babele possibile Per costruire una società multietnica*, Milano, Franco Angeli.
6. Bertoša M. (1993.), *Istra između zbilje i fikcije*, Zagreb, Matica Hrvatska.
7. Bloom, A. (1988.), *La chiusura della mente americana*, Milano, Frasinelli.
8. Bogliun Debeljuh L. (1991.), *Riflessioni sull'identità etnica nel contesto del gruppo nazionale italiano di Jugoslavia*. U Padoan G. & Bernardi U. (ur), *Il gruppo nazionale italiano in Istria e a Fiume oggi: una cultura per l'Europa* (str. 107.-119.), Ravenna, Longo.
9. Boas F. (1909.), *The Mind of primitive Man*. U W. Thomas (ur.), *Source Book for Social Origins* (str. 143-155), Chicago, University of Chicago press.
10. Braudel F. (1974.), *Capitalism and Material Life, 1400-1800*, London, Fontana/Collins.
11. Bugarski R. (1984.), *Jezik i nacija u Jezik i nacionalni odnosi*, Institut za proučavanje nacionalnih odnosa, Sarajevo.
12. Darovec D. (1999.), *Stari krajepisi Istre*, Koper, ZRS.
13. Deveraux G. (1990.), *Komplementaristička etnopsihoanaliza*, Zagreb, August Cesarec.
14. Deveraux G. (1992.), *Ogledi iz opće etnopsihijatrije*, Zagreb, Naprijed.
15. Furet, F. (1978.), *Penser la Révolution*, Paris, Gallimard.
16. Gams I. (1991.), *Analiza imen za obalno regijo*, Annales 1., 7.-12.
17. Gariboldi I. (1931.), *La frontiera italo-jugoslava La zona di confine in generale*, Roma, Istituto Poligrafico dello Stato.
18. Gofman E. (1969.), *La vita quotidiana come ra-*

ppresentazione, Bologna, Il Mulino.

19. Grafenauer B. (1993.), *Miti o "Istri" in resnica istrskega polotoka*, Acta Histriae 1., 9.-52.

20. Giddens, A. (1989.), *Nova pravila sociološke metode*, Ljubljana, ŠKUC.

21. Hanerz U. (1992.), *Esplorare la città Antropologia della vita urbana*, Bologna, Il Mulino.

22. Hofstadter D. R. (1992.), *Riflessioni su Che cosa si prova ad essere un pipistrello di Thomas Nagel*, U D. R. Hofstadter i D. C. Dennet (ur.), *L'io della mente* (str. 392.-402.), Milano, Adelphi.

23. Johnson-Laird P. N. (1988.), *Modelli mentali Verso una scienza cognitiva del linguaggio, dell'inferenza e della coscienza*, Bologna, il Mulino.

24. Lago L. Rossit C. (1981.), *Descriptio Histriae*, Collana degli Atti del Centro Storico di Rovigno, Trieste, Lint.

25. Lasch, C. (1985.), *L'io minimo*, Milano, Feltrinelli.

26. Lasch, C. (1981.), *La cultura del narcisismo*, Milano, Bompiani.

27. Levi-Strauss, C. (1989.), *Strukturalna antropologija*, Zagreb, Stvarnost.

28. Lipovetsky G. (1983.), *L'ère du vide. Essais sur l'individualisme contemporaine*, Paris, Gallimard.

29. Lokar A. (1989.), *Culture e lingue in contatto nell'ambito dell'Alpe-Adria. U Jezici i kulture u doticajima* -Zbornik radova, Novi Sad, Talija, (str. 52.-63.).

30. Milani Kruljac N. i Orbanić S. (1989.), *Jezični i kulturni metasistem (početna razmišljanja)*. U: I. Štrukelj (ur.), *Uporabno Jezikoslovlje* (str. 334-341), Ljubljana.

31. Mišeska-Tomić O. i Stefanovski Lj. i Mađar M. (1989.), *Standardot kao čuvar na nacionalniot identitet* U: I. Štrukelj (ur.), *Uporabno Jezikoslovlje* (str. 377.-384.), Ljubljana.

32. Orbanić S. (1998.), *Rana hrvatsko-talijanska dvojezičnost u mješanim obiteljima u Istri*, Doktorska disertacija, Zagreb.

33. Perossa M. (1998.), *Kontinuiteta v stanovanjski arhitekturi Istre*, Knjižnica Annales 17, Koper, ZRS.

34. Redfield R. (1947.), *The Folk Society*, American Journal of Sociology 41., 293.-308.

35. Renzi L. (1981.), *La politica linguistica della Rivo-*

luzione francese, Napoli, Liguori.

36. Ritzer, G. (1997.), *Il mondo alla McDonalds*, Bologna, Il Mulino.

37. Robertson, R. (1992.), *Globalization: Social Theory and Global Culture*, London.

38. Salimbeni F. (1985.), *Glottologi e intellettuali giuliani tra ricerca scientifica e impegno civile nel Litorale Austriaco prima della Grande Guerra. Per un'indagine da svolgere*. U *La cultura istroveneta come identità e veicolo di comunicazione negli scambi culturali dell'Alto Adriatico* (str. 27.-37.), Opicina - Trieste, Tipografia del Fanciullo.

39. Sciolla L. (1983.), *Teorie dell'identità*. U L. Sciolla (ur.), *Identità: percorsi di analisi in sociologia* (str. 7.-63.), Torino, Rosenberg & Sellier.

40. Searles H. F. (1988.), *Il paziente borderline*, Torino, Bolati Borighieri.

41. Strange, S. (1996.) *The retreat of the State. The Diffusion of Power in the World Economy*, Cambridge, Cambridge University Press

42. Taylor, C. (1991.), *Ethics od Authenticity*, Cambridge, Harvard University Press.

43. Taylor, C. (1994.), *Il disagio della modernità*, Bari, Laterza.

44. Terracini B. (1970.), *Lingua libera e libertà linguistica*, Torino, Einaudi.

45. Voeglin, C. F. i Harris, Z. S. (1945.), *Linguistics in Ethnology*, Southwestern Journal of Anthropology I., 455.-456.

46. Voeglin, C. F. i Harris, Z. S. (1947.), *The Scope of Linguistics*, American Anthropologist XLIX 4, pt. I., 588.-600.

47. Waters, M. (1998.), *Globalizaton*, London.

48. Wirth L. (1938.), *Urbanism as a Way of Life*, American Journal of Sociology 44., 1.-24.

49. Žic N. (1943.), *Geopolitički pogled na Istru*, Alma Mater Croatica 1.-4.: 1.-13., Zagreb.

ISTRA U ZRCALU POVIJESNIH SMJERANJA
IDENTITET I STRATEGIJE TUMAČENJA
ODNOSA ČOVJEKA, JEZIKA I SVIJETA

Ključne riječi: globalizacija, Istra, jezici, kultura, etnos

U radu se ukazuje (na primjeru Istre) na potrebu iznalaženja primjerenog odgovora svjetskim tijekovima razvika gospodarstva, odnosno globalizacije, a u svrhu očuvanja svih lokalnih identiteta kao odlike identiteta svijeta. Izvorište odgovora na globalizaciju svijeta koja se zapravo sve više i češće pokazuje globalnom banalizacijom svijeta, društva i života pronalazimo u čovjekovom odnosu prema jeziku. I to dvojako: u čovjekovom odnosu prema jeziku kao mjestu njegova identiteta, njegove osobne i kolektivne povijesti i u čovjekovom odnosu prema jeziku kao mjestu njegove jedinstvenosti u prirodnoj različitosti i raznolikosti svijeta i odnosa prema svijetu.

ISTRIA IN THE MIRROR OF HISTORICAL
TENDENCIES: IDENTITIES AND STRATEGIES
OF INTERPRETING THE INTERRELATION
OF MAN, LANGUAGE AND THE WORLD

Key words: globalisations, Istria, languages, culture, etnos

This article deals with a necessity of finding (taking Istria for an example) an adequate response to the world's trends in the economic development, i. e. the globalisations, aimed at preserving all the local identities viewed as a feature of the world identity. The starting point of such a response to the world globalisation which is becoming more and more the global banalization of the world, the society and the life is to be found in the (hu)man's relation to the language. The relation is to be viewed in two ways: the (hu)man's relation to the language as a place of his identity, his personal and collective history, as well as the (hu)man's relation to the language as a place of his uniqueness within the natural differences and diversities of the world, including the relation to the world as well.

Robert Blagoni
Istra u zrcalu
povijesnih smjeranja identitet
i strategije tumačenja
odnosa čovjeka, jezika
i svijeta